

## Vystoupení Josefa Agustina na semináři IK ÚV 26. 1. 2023 - „Právní stát a cenzura informací“

### **Žijeme v právním státě, nebo ne?**

**Mnozí blouznivci tvrdí, že ani náhodou.** Co se ale stane, když si tuto otázku položí respektovaný právník? JUDr. Ivan Jordák

*„Právo je v podstatě souhrn právních norem (ústavy, zákonů, vládních nařízení a vyhlášek) stanovených a sankcionovaných státem. Je otevřený, protože v závislosti na společenské potřebě dochází v čase ke změnám jednotlivých forem. Měl by určovat povinnosti a oprávnění všech subjektů práva (občané, firmy, úřady, společnosti, spolky atd.), kontrolovat a případně také sankcionovat jejich provádění, respektive porušování. Proto stanoví, i které orgány dbají na dodržování práva, v jakém rozsahu a jakým způsobem (soudy, státní zastupitelství, policie, strážníci).“*

K největším změnám práva dochází v době, kdy se ve státě mění společenský systém, jak tomu bylo třeba u nás v roce 1989 a následujících letech. Zejména, pokud došlo zároveň také i k rozdělení dosavadního federálního státu na dva samostatné státy, ČR a SROV.

**Zákony se přijímají nahodile**, stále více se přizpůsobují potřebě politických stran a jejich programů. Jde i o ty zákony, které by měly zůstat v zásadě takřka neměnné po delší období. Jde např. o zákony o sociálním zabezpečení, zdravotnictví, školství, dopravě a daňové zákony. Roste státní, ale i obecní aparát, přitom se nabírají odborné a profesní organizace na řešení jednotlivých případů. Obecně klesá odpovědnost za nesprávné rozhodnutí a není ani povinnost v těchto případech k náhradě škody. Vzhledem k neustálým změnám právních předpisů a jejich rozdílnosti pro jednotlivé funkce, obsahově jiným pracovním smlouvám dochází k neoprávněným odvoláním z vysokých státních funkcí, které jsou následně rozděleny a obsazeny dvěma úředníky (např. kamarády apod.).

**Probíhají nejasná řízení**, vzbuzující podezření, že celá věc neproběhla v souladu s právními předpisy. Nelze neuvést případ katarského prince, osvobození některých poslanců a zastavení řízení proti nim, nedokončení dálnice D11 a přes 15 let trvajících dohadování s paní Havránkovou apod. Je bráněno kontrolám plnění povinností, vytváří se zástupné problémy, nebo se brání řešení poukazováním na povinnosti a předpisy stanovené EU.

### **Právo slouží těm nahoře a se soudy je lepší nic nemít**

**Všeobecně je nízké právní vědomí ve společnosti**, vycházející z představy dění v právě probíhající seriálu ze soudního prostředí. Dále pak názorů zažitých snad až kdysi za Rakousko-Uherska, právo slouží těm nahoře a se soudy je lepší nic nemít. Je už jasné z pohledu na §, že jím lze kroutit na všechny strany. V současnosti je to EU, která nám rozhoduje o všem možném, nebo zcela naopak jiní zase poukazují na nedostatek naší vděčnosti, a podstatu dosáhnout úrovně našich vzorů, což je v podstatě stejný nesmysl.

**Nemyslím si, že bychom bývali vždy tak zaostalí**, jak se nám někdy jeví z vyjádření některých jedinců či rádoby celebrit. Dokonce ani v právu ne. Vždyť Horní zákoník Václava

II z roku 1305 byl převzatý takřka do celé Evropy a Jižní Ameriky, a některé jeho části platily u nás až do roku 1854, kdy byl definitivně zrušen. Tedy přes 500 let. Právo se tvořilo asi s větším rozmyslem než nyní, kdy se přijímá zákon a již se ví, že bude nutné jej okamžitě novelizovat. Takovými dalšími příklady jsou návrh Mikuláše Biskupce v 15. století na zrušení trestu smrti. Ve stejném století to byl návrh krále Jiřího z Poděbrad na Smlouvu o uzavření smíru v celém křesťanstvu, či náboženská svoboda, a to pro každého, včetně poddaných, prakticky od 16. století, završená i legislativně majestátem Rudolfa II.

**Máme, nebo nemáme tedy právní stát?** Lze jistě uvést celou řadu znaků, které právní stát musí splňovat a zkoumat, zda tomu tak ve skutečnosti je. Jako obvykle se dostaneme k tomu, že určitá část občanů bude považovat za splněné znaky liché a druhá část sudé. Patrně lepší bude vycházet z toho, že právní řád musí být vytvořen tak, aby se vyplatila poctivost, pracovitost, ohleduplnost k druhým a pravdivost.

**Důležitým znakem také je úcta k právu a jeho respektování.** O naplnění těchto znaků lze v našem státě úspěšně polemizovat. Velmi důležité je položit si otázku, kdo zákony v legislativním procesu navrhuje a předkládá, kdo projednává a připomínkuje, a kdo je v konečném procesu schvaluje. Odpověď lze najít při sledování televize, když jde o přenos z jednání poslanecké sněmovny a vystoupení některých poslanců, kteří se pasují na legislativní odborníky. Mnohdy mi připadá jednání poslanců ve sněmovně jako divoký kabaret nebo hašteření tetek a strejců na rynku. Občas si vzpomenu na dánského prince Hamleta a jeho nesmrtelný výrok „**Být či nebýt.**“

## **Důležité zákony pro Českou republiku a její občany**

### **Ústava České republiky, Ústavní zákon č. 1/1933 Sb., účinnost od 1. ledna 1993**

Ústava je nejvyšším ústavním zákonem našeho státu. Chrání základní práva a svobody svých občanů. Státní moc má sloužit všem občanům, a je její povinností zajistit každému, aby nebyl omezován v právu na svobodu projevu a na informace včetně jejich svobodného vyhledávání. Uvádím některé důležité §§.

#### **Čl. 2, odst. 3**

(3) Státní moc souží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.

#### **Čl. 2, odst. 4**

(4) Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

**Čl. 4** Základní práva a svobody jsou pod ochranou státní moci.

#### **Čl. 9, odst. 1, 2, 3**

(1) Ústava může být doplňována či měněna pouze ústavními zákony.

(2) Změna podstatných náležitostí demokratického právního státu je nepřípustná.

(3) Výkladem právních norem nelze oprávnit odstranění nebo ohrožení základů demokratického státu.

**Listina základních práv a svobod, účinnost od 28. prosince 1992, Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. součást ústavního pořádku České republiky**

**Čl. 1**

Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.

**Čl. 2, odst. 3**

(3) Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

**Čl. 4, odst. 3, 4**

(3) Zákonná omezení základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.

(4) Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro která byla stanovena.

**Čl. 17, odst. 1, 2, 3, 4, 5**

(1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.

(2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

(3) Cenzura je nepřípustná.

(4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

(5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

**Čl. 18, odst. 1, 2, 3**

(1) Petiční právo je zaručeno, ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu má každý právo sám nebo s jinými se obracet na státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi.

(2) Peticí se nesmí zasahovat do nezávislosti soudu.

(3) Peticemi se nesmí vyzývat k porušování základních práv a svobod zaručených listinou.

**Čl. 22**

Zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti.

**Čl. 23**

Občané mají právo postavit se na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny.

### **Čl. 38, odst. 1, 2**

(1) Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.

(2) Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.

### **Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (zkráceně Evropská úmluva o lidských právech), Úmluva, EÚLP**

**EÚLP je nejdůležitější lidskoprávní úmluvou** sjednanou v rámci Rady Evropy a základem regionální mezinárodněprávní ochrany lidských práv v Evropě. Byla podepsána v Římě dne 4. listopadu 1950 a nabyla účinnost 3. září 1953. Z původních dvanácti signatářských států se počet vysokých smluvních stran rozrostl na 45 a s výjimkou Švýcarska jsou jejími účastníky všechny evropské země, včetně Ruska a zakavkazských republik. ČSFR byla roku 1992 vůbec prvním státem střední a východní Evropy, který se stal stranou Úmluvy. Úmluva byla podepsána 21. února 1991 a formálně byla ratifikována 18. března 1992 a publikována pod číslem 209/1992 Sb.

V porovnání s českou Listinou základních práv a svobod (dále jen „Listina“), poskytuje Úmluva ochranu užšímu rozsahu základních práv, protože chrání jen občanská a politická práva.

**Existuje však několik důležitých výjimek, kdy Listina chrání základní práva v menším rozsahu než Úmluva:**

1. Zatímco Listina stanoví, že každý má právo na projednání své věci soudem bez průtahů, Úmluva vyžaduje projednání v přiměřené lhůtě, tzn. neposkytuje se jí ochrana pouze proti pomalosti soudů při jednotlivých procesních úkonech, ale i proti celkově nepřiměřené době, po kterou je určitá věc projednávána.
2. Listina výslovně umožňuje trest obecně prospěšných prací i bez souhlasu odsouzeného, zatímco Úmluva takový trest zapovídá.

**Základní práva chráněná úmluvou a jejími dodatky: (uvedena pouze některá práva)**

x právo na svobodu a bezpečnost

x právo na spravedlivý proces

x svoboda projevu

x zákaz diskriminace

x právo na odškodnění za nespravedlivé odsouzení

x rovnost mezi manželi

## **Článek 10 – Svoboda projevu**

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.
2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

## **Protokol č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod**

Článek 4 – Právo nebýt souzen nebo trestán dvakrát

1. Nikdo nemůže být stíhán nebo trestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona a trestního řádu tohoto státu.

**Úmluva je výjimečná tím**, že jako jeden z mála podobných dokumentů ustavila instituci, na kterou se mohou obracet občané signatářských států, jimž vnitrostátní orgány neposkytly ochranu, s individuálními stížnostmi – Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku.

**Na otázku, zda žijeme v právním státě**, jsem, cituji rodáka z Prostějova. Jde o advokáta, který zastupoval 3 české prezidenty, čtyři premiéry a dva předsedy Poslanecké sněmovny. Otázky a odpovědi jsem převzal z Interview z článku „Žijeme v době právního bezvědomí.“ **Na otázky odpovídá JUDr. Josef Lžičar.**

**Jeden známý forenzní genetik mi před časem řekl, že v Česku se k soudům nechodí pro spravedlnost, ale pro rozsudek. Jak to vidí advokát?** Jak správně tvrdil už Karel Čapek, spravedlnosti se člověk dovolá jen u Boha. Jinak se zmiňovaným pánem docela souhlasím. Na základě vlastních zkušeností mohu říci, že existují rozsudky, které jsem nucen respektovat, ale o jejich spravedlnosti mám výrazné a odůvodněné pochybnosti.

**V poslední době se stal frekventovaným pojmem „právní názor.“ Stejný zákon může být vykládán rozdílnými způsoby. Není to důkaz neschopnosti zákonodárců zajistit jasné a srozumitelné právní prostředí, které rozdílný výklad nepřipustí?** Pravda je bohužel taková, že v posledních dvaceti letech se právo dostalo do takového marasmu, že vyznat se v něm začíná být skutečně mnohdy až mimořádně obtížné. V souvislosti se soudci jsem se setkal s termínem “právní bezvědomí.“ Zdá se, že přestala platit stará zásada, že soud zná právo. Osobně nebráním nikomu v jeho vlastním právním názoru, ale rozsudek by měl být předvídatelný. Nikoli překvapující, v některých případech dokonce šokující.

**Nečekaný útok do vlastních řad?** Ne, jen popis stavu věcí veřejných. Pro ilustraci, po šestačtyřiceti letech advokátní praxe jsem se dostal do situace, kdy jsem si musel vzhledem k možné účinnosti nového občanského zákoníku koupit encyklopedii nových pojmů. Bez ní se

jako zkušený advokát nemohu ponořit do tajů práva. Vůbec si nedovedu představit, jak se s tím může vypořádat občan. Mimochodem, možná jsem vyhodil peníze z okna, protože není jisté, jestli bude nový občanský zákoník vůbec schválen.

**Tento stav věcí je dán neschopností našich zákonodárců, nebo se jedná z jejich strany o záměr?** Záměr? Asi ne. Spíš bych odhadoval, že v posledních dvaceti letech se na neutěšeném stavu, ve kterém se právě nacházíme, podepsala neschopnost. Někdy se jedná o exhibice poslanců a senátorů, kteří se předhánějí v přijímání zákonů, a nejsou ochotni, případně schopni, zamyslet se nad důsledky. Proto se dostáváme do schizofrenní situace, kdy se přijme zákon a ještě před tím, než ho stihnou zapsat do Sbírký zákonů, přijde někdo s jeho novelou.

**Laik i odborník žasnou...** Berte to tak, že od ledna 1990 do současné doby se objevily stovky tisíc stran zákonů. A to se bavíme o našich domácích zákonech, ne o správních předpisech ze strany EU. Takže ani odborník, natož občan, nemá šanci se v tomto prostředí orientovat. A tato nesrozumitelná situace umožňuje každému mít vlastní právní názor. Čím víc právních názorů, tím menší právní jistota.

**Když to trochu přezenu, tak zákon je u nás něco jako strom, který košatí, má spoustu větví, větviček, každý si může vybrat tu svou. Jako daňový poplatník bych spíš preferoval hladký kmen, po kterém nelze šplhat.** Jsem jednoznačně přesvědčen o tom, že většina občanů si přeje jednoduchý a srozumitelný právní řád.

**Na jedné straně soudci, advokáti, státní zástupci, tedy lidé s patřičným vzděláním. Ti jsou ovšem nuceni se řídit patřičnými zákony, které připravují z převážné části zákonodárci, jejichž znalosti v této oblasti jsou mnohdy minimální ...** V této souvislosti lze hovořit o lesku a bídě demokracie. Jedním z jejich rysů je možnost řady lidí vyjadřovat se k důležitým věcem, aniž k tomu mají alespoň minimální předpoklady. V prvním Senátu, který má být podle zákona jakousi pojistkou toho, že do světa nepůjdou právní paskvily, působilo z celkového počtu osmdesát jedna senátorů pouze šest právníků. Těžko můžu předpokládat, že z takového prostředí budou vycházet kvalitní a dlouhodobé zákony.

**Tak si říkám, když můžou v Americe volit šerifa, nemělo by to platit v Česku u soudců?** Volby soudce se může jevit jako demokratická, lidé by dostali možnost zvolit si někoho, koho si váží. Přesto nejsem stoupencem tohoto modelu. Všichni víme, jakým způsobem u nás probíhají volby, získat na svou stranu přízeň voličů nebývá vždy věcí kvality konkrétního kandidáta. V této souvislosti bych se přimlouval, aby se soudci placení z peněz daňových poplatníků podrobovali po vzoru lékařů po nějakém času přezkumu odbornosti. Kde máme jistotu, že soudce drží krok s dobou, která je charakterizována velkovýrobou zákonů?

**Nebylo by snazší zastavit velkovýrobu zákonů? V exaktních vědách platí zákony stovky let.** Obávám se, že v tomto případě nelze věci tak úplně srovnávat. Právo má totiž pružně reagovat na měnící se společenské podmínky. Proto je nutné očekávat, že se zákony budou přizpůsobovat dobře. Jen tak lze zachytit změny ve společnosti. Stačí se podívat na ekologické zákony. To co bylo konstantou včera, nemusí být konstantou za pár let.

**Hovořil jste o bídě a lesku demokracie. Co spravedlnost a diktatura, která nepřipouští nesrozumitelnou změť právních předpisů?** Historie ukázala, že diktatura s sebou nese strašivá nebezpečí. Snad jen, kdyby se jednalo o diktátora s lidskou tváří.

**Na druhou stranu, pokud se rozhodnu svrhnout diktaturu, musím mít na své straně armádu, kmenové náčelníky, davy. Ke svržení vlády v parlamentní demokracii stačí, aby se jediný státní zástupce vymyslel vlastní definici korupce.** Ano, máme čerstvou vlastní zkušenost s tím, že vláda, která přežije šest hlasování o nedůvěře, může být smetena jednoduchým způsobem. Stačí dohoda policie s několika státními zástupci. Proto jsem rád, že z Poslanecké sněmovny byl zatím stažen zákon, který měl posílit vliv státních zástupců. Na názorném příkladu je vidět, jak to dopadne, pokud se vychýlí jeden z pilířů státní moci. Přílišné pravomoci policie a státní moci vracejí zemi někam zpátky. Největší zruďnosti se u nás děly do roku 1965, na 241 trestech smrti nesla veškerou zodpovědnost právě prokuratura, která zneužila nesmírných pravomocí. Každé posílení postavení prokuratury, dnes státních zástupců, je cestou k budování policejního státu.

**Lze z toho usoudit, že soudce má svým způsobem uvažování přece jen blíže ke státnímu zástupci než k obhajobě?** Můj školitel mi kdysi na balkoně Okresního soudu v Rakovníku při pohledu na zeď pivovaru odrecitoval následující říkanku: „Vodička teče, až se rozproudí, co se žaluje, to se odsoudí.“ Bohužel, říkanka někdy z 60. et nepozbyla tak úplně platnosti ani dnes.

**Různé právní názory na každý konkrétní zákon třeba povedou k tomu, že po vzoru fotbalových zápasů budou na rozhodnutí soudců vypisovány kurzy a bude se tipovat.** Může to znít směšně, ale dočkal bych se toho opravdu nerad.

**Troufl byste si v takovém případě dělat na základě vlastních zkušeností bookmakera a tipovat rozsudky?** Už jsem říkal, že žijeme v době nepředvídatelnosti práva. Možná bych to zkusil, ale bez jakékoli garance výsledku. A nevylučuji, že by se mohl trefit i bezdomovec bez sebemenších znalostí práva. Někdy si stačí hodit korunou.

Měl jsem možnost se s doktorem Lžičarem setkat v Praze na soudě a podebatovat o schvalování zákonů, rozhodování na soudech, vyhlášení rozsudků a dalších právních postupech při hledání a naplňování práva. S jeho názory jsem ve větší míře souhlasil. Odpověď na otázku zda jsme právní stát, je velmi složitá a v řadě případů předvídatelná.

**Chybí nám zákon o obecném referendu?** Odpověď je zcela jednoznačná. Touto otázkou se podrobně zabývala Miroslava Moučková v článku „**Stále chybí zákon o obecném referendu**“ v týdeníku Naše pravda.

**„Politici nás rozdělili. Neptali se nás, zda s takovým krokem souhlasíme.** Přestože statisíce občanů požadovaly uspořádání referenda o zániku společného státu Čechů a Slováků a jeho nahrazení dvěma samostatnými státy. Zkrátka si sedli pod strom a dohodli to. I po třiceti letech řada z nás cítí trpkost nad tímto postupem. Tehdejší politici ale věděli, že by jejich záměr ve zkoušce lidového hlasování neprošel, a tak ho nepřipustili. Dodnes se zdráhají naplnit tento ústavní článek. Když naposledy v roce 2018 hnutí ANO vyjednávalo zejména s komunisty, jak by měl tento ústavní zákon vypadat, **nechal se slyšet místopředseda ODS Martin Kupka, že Česká republika zákon o obecném referendu nepotřebuje. Podle něho by jen rozměňoval demokracii.**

Občané se mohou vyjádřit k některým konkrétním otázkám jen v místním a od roku 2011 v krajském referendu. Důležité celostátní problémy tak řešit nesmějí. Za svéprávné jsme byli uznáni pouze ve speciálním referendu o vstupu ČR do EU. KSČM se pokusila ve Sněmovně prosadit i jiné speciální zákony o referendu, například o umístění prvků protiraketové obrany USA na území ČR (v době, kdy se připravovalo umístění amerického radaru v Brdech), o přistoupení ČR k Lisabonské smlouvě i o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Žádný z návrhů nebyl přijat, ale rozproutila se diskuse nejen „ve skleníku“ Sněmovny, ale hlavně ve veřejnosti. **Málokdo si už pamatuje, že zákon o obecném referendu byl v roce 2001 a pak v roce 2005 v poslanecké sněmovně schválen! Vždy ho ale zamítl Senát.** V případě ústavního zákona je souhlas obou komor parlamentu nezbytný. Sněmovna nemůže Senát přehlasovat, prezident nemůže takto schválený ústavní zákon vetovat. **Znovu se ukázalo, jakou „pojistkou demokracie“ ve skutečnosti Senát je.** Tu přímou opakovaně odmítl zavést. Pravicoví politici se bojí hlasu lidu. To by si měli voliči zapamatovat, až se budou příště rozčilovat, jak jsou dnes bezmocní. I to je jeden z aspektů uplynulých třiceti let samostatnosti ČR.“

Závěrem uvádím jeden citát: **Vox populi, vox dei.**

*„Nejstrašnější jest, když stát nebo církev zakládá svou moc na nevědomosti člověka.“*

*Jan Ámos Komenský*

*„Pamatuj si, že pokud budeme generálům platit více než učitelům, nebude na světě mír.“*

*Jan Masaryk*

## Svoboda slova a projevu

**Problém:** *Politici a vlivné skupiny se usilovně snaží stále více oklešťovat a potírat svobodu slova a projevu. Nastavují tón zpravodajství v masmédiích. Cenzurují nezávislé webové stránky. A chystají ještě razantnější kroky proti komukoli, jehož názor se jim nelíbí.*

**Řešení:** *Naši odborníci se zasadí o to, aby byly prosazovány zákony na ochranu našich svobod. Listina základních práv a svobod nám totiž zaručuje svobodu projevu a práva na informace. Každý má právo vyjadřovat názory, svobodně vyhledávat a šířit informace. A tak to musí být zachováno nejen pro současné generace, ale též pro generace příští.*

**V dnešních složitých a rozbouřených časech** je velmi často slyšet mnohé o svobodě slova. Tato svoboda je prezentována zejména zastánci západního typu demokracie. Tedy mohu si říci, co chci a často i kde chci, aniž bych za to nesl odpovědnost. Zejména představitelé veřejných médií, zábavných pořadů, představitelé politických stran a uskupení a různí odborníci společenských věd v tomto smyslu jsou velmi aktivní a energetičtí. Než, ale občan pochopí, že vše souvisí se vším a odpovědnost za vyslovená slova, tak málokterý z nich si to uvědomí zavčas, často mu to dojde až v případě soudního sporu.

**Slova jsou a je s nimi potíž.** Protože mohou být svatá, ale taky všední, laciná a planá. Mohou být vzácná, ale i tuctová, nudná či prázdná. A mohou být plná a taky dutá. Nabubřelá a skromná. Noblesní a buranská. Dobrá a zlá. A přetékavá, chamtivá, pitomá, primitivní, špinavá, úzká, kulatá, hranatá, burleskní, hubená, hrbatá, placatá, odporná, démonická,



podezřelá, temná, zrádná, úlisná, jedovatá, hořká, křivá, měkká, tvrdá, závistivá. Ale taky důstojná, přímá, laskavá, přející.

**A my ta slova potřebujeme!** Přerovnávat, skládat, chápat. A potřebujeme k tomu lidi. Ty co to dělají stejně jako my. Lidi, kteří mluví, píšou, čtou a naslouchají a potom přerovnávat a zase skládají. Znovu a znovu. Chtějí rozumět sobě, okolí a třeba i vesmíru. A chtějí také pochopit Tebe, cenzore, manipulátore, dezinformátore, kádrováku. Chtějí rozumět Tvému strachu ze svobody slova.

**Svoboda slova nebo projevu** je právo vyjadřovat své názory a myšlenky bez ohledu na to, zda se tak děje ve veřejném, nebo soukromém sektoru, a na použitém médiu (tisk, internet a podobně). Svoboda slova byla uznána za právo náležející všem lidem a zakotvena v čl. 19 Všeobecné deklarace lidských práv a Mezinárodním paktu o občanských a politických právech.

**Zmíněný článek Všeobecné deklarace Lidských práv z roku 1948** říká: „*Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu, toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice.*“

**Ani ve 21. století** však právo svobody a slova a ochrana před cenzurou není absolutní. Kromě potlačování odlišných názorů v autoritativních režimech podléhá právo na svobodu projevu v demokratických státech určitým omezením z důvodu ochrany národní bezpečnosti, zamezení projevům rasové, náboženské či jiné nenávisti, ochrany práv druhých osob nebo veřejného zdraví a morálky.

**V roce 2016 svoboda tisku klesla** kvůli novým hrozbám novinářům ve velkých demokratických státech a přísným opatřením vůči svobodným médiím v autoritativních zemích jako Rusko a Čína. Politici v demokratických zemích jako Polsko a Maďarsko oslabují a podkopávají tradiční média, ovlivňují veřejnoprávní vysílání podle svých zájmů a propagují spřátelené soukromé stanice. Země s autoritativním režimem jako Turecko, Etiopie a Venezuela využívají politické a společenské nepokoje jako záminku k tvrdým zásahům proti nezávislým nebo opozičním médiím. Čelní představitelé v některých zemích subsaharské Afriky, Středního východu a Asie schvalují zákony omezující svobodu slova na internetu, nebo dokonce zamezují provozu telekomunikačních služeb (WhatsApp, Twitter) v klíčových momentech – před volbami nebo během protestů.

### **Kdy se z naší svobody slova stala neschopnost něco změnit?**

Svoboda slova je zakotvena ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v Listině základních práv a svobod.

**Kdy se z naší svobody projevu a vyjadřování stala lhostejnost vlády k našim slovům a činům?** Dříve stačilo, aby se pár stovek lidí sešlo na Národní třídě, ale dnes bohužel nedokážou politickou situaci ve světě ovlivnit ani tisíce, statisíce lidí. Pokud se zaměříme například na hnutí Occupy the world, které začalo obsazením finančního centra na Wall Street a pokračovalo mohutnými demonstracemi spojenými s 24hodinovou okupací stovek měst na všech pěti světadílech, jistě v našich myslích vyvstane otázka: „*Pokud tolik lidí není spokojeno se situací ve své zemi a vláda s tím nic nedělá, není něco špatně?*“

Odpovědí je, že vládě je to jedno, stačí z poklidných demonstrantů udělat teroristy a za střikání vepřového spreje do očí je obušky vyprovodit, odkud přišli. **Demokracie, svoboda.**

**Je smutné, že naše těžce vydobytá svoboda slova se nyní obrací proti obyčejnému lidu.** Je to právě kvůli tomu, že dříve bylo nepřijatelné, aby kdokoliv vystupoval proti režimu. Činnost disidentů se potírala, ale když se sešlo tolik lidí, že bylo nemožné všechno utlat, režim padl. V dnešní demokratické společnosti jsme se ale dostali od svobody slova k neschopnosti něco změnit.

**To ale není největším problémem naší doby.** Vybráno z vyjádření občanky v tisku, která si nepřála být jmenována. Tím je podle mne svoboda informací, o kterou by se svoboda slova měla opírat. **Cenzura existovala, existuje a existovat bude.** „Narodila jsem se do podivné doby. Od dětství je mi do hlavy vtoukáno, že komunismus byl něco špatného. Ve škole mě učili o velké cenzuře a rodiče vyprávějí o obrovském informačním embargu.“ „To víš, tohle my jsme se ve škole učili jinak.“ Nebo: „Tohle se prostě za nás nevědělo, o tom se nesmělo učit.“ „Mladí lidé tento názor převzali tak dokonale, že komunismus úplně zavrhl a upírají se pouze ke kapitalismu, k pravici, pokud se někdo zmíní o kladech komunistické společnosti hned je jen „pitomej komanč, se kterým se odmítám bavit.“ „Nechci tady propagovat komunismus, jen se snažím poukázat na to, že nejvíce zavrhuji komunismus lidí, kteří ho ani nezažili. Starší lidé naopak žijí v iluzi toho, že dříve byla cenzura, takže nyní již být nemůže. To je na tom všem nejhorší. Je směšné, že dnes většina lidí věří tomu, co řeknou v televizi. Je smutné, že většina lidí je příliš líná k potvrzování informací z alternativních zdrojů. Kdyby to udělali, možná by se divili.“

**Jak je možné, že nám v dnešní demokratické společnosti lžou.** Jak je možné, že dnes je na mnoho zpráv uvaleno informační embargo. **Demokracie, svoboda.** „Internet je pro mne jedinou metodou k ověřování informací. Při sledování vykonstruovaného konfliktu v Libyi jsem dospěla k názoru, že nemohu věřit informacím předkládaným mi masmédií. Proto za nejdůležitější svobodu slova považuji svobodu slova a informací na internetu. Bez internetu by mnoho lidí nebylo schopno nalézt pravdu. Internet je úžasný vynález, který umožňuje téměř okamžité sdílení myšlenek, zpráv a hlavně důkazů v podobě videí a fotografií z celého světa. Internet je jediné, co zatím lidé ovládající naši planetu, nemají pod kontrolou. A pokud by se tak stalo, zřejmě by jim už absolutně nic nebránilo k obrovské manipulaci masami, lživým informacím a propagaci svých zájmů.“

**To nejhorší, nejnebezpečnější a nejvíce omezující svobodu projevu a informací je cenzura internetu, proto to nedopusťme.“**

**Člověk, který má otevřené oči, musí vidět, že něco je špatně. Systém nefunguje. Pokud to nevidíte, nejspíš jste své oči ještě neotevřeli. A to je škoda. Už je čas.**

### **Vraťme se k současnosti a seznámme se s názory senátorky Jany Zwyrtkové Hamplové**

Před zásadním ohrožením občanských práv v Česku varují signatáři otevřeného dopisu ministři vnitra Vítku Rakušanovi, který byl představen v pondělí na diskusním večeru „Za názor do basy? Jak se bránit kvůli novodobých cenzorů.“

**„Máme vážné obavy z návrhů opatření připravovaných vaším ministrem, které podle našeho názoru nejsou ničím menším, než pokusem o ustanovení tajné politické policie**

s úkolem monitorovat a případně trestně stíhat občany s nepohodlnými, takzvaně nesystémovými názory,“ píše se v otevřeném dopise. **V dopise, který je uveden titulkem Stop nové StB!** a po němž jsou podepsáni vedle senátorky i třeba Ladislav Jakl, politický analytik Institutu Václava Klause, či předseda Akce D.O. S. T. Petr Bahník a místopředseda Michal Semín. Signatáři dopisu tvrdí, že je omezována svoboda projevu. **Jsou podrývány svoboda projevu i přesvědčení, tvrdí dopis ministři vnitra.** „Ve jménu cílů jako je záchrana planety, péče o veřejné zdraví či dosažení rovnosti, jsou dlouhodobě podrývány jak zbytky politické a ekonomické suverenity, tak i svoboda projevu a přesvědčení. Myšlenkovi oponenti jsou vládními politiky skandalizováni, šikanováni a vyučováni ze společenské diskuse,“ je psáno v otevřeném dopise. „Existují také závažné indicie, že k diskreditaci opozičních názorů je cíleně využíváno i působení nastrčených provokatérů,“ obracejí se signatáři na ministra vnitra a předsedu STAN Víta Rakušana.

**V části veřejnosti byl** podle textu dopisu vyvolán strach a vědomí, že si musí dávat pozor na pus. „Do naší společnosti se tak vrací něco, o čem jsme naivně věřili, že se nikdy nevrátí,“ píše se v dopise. „A vláda místo toho, aby prezentovala uklidňující hlas rozumu, komunikuje s veřejností primitivním válečnickým slovníkem a siláckými gesty. Byl odstartován, zatím jen propagandistický, hon na dezinformátory, a údajné členy ruské páté kolony, za něž jsou, paranoidně a zcela bez ohledu na reálný stav věcí, označováni všichni, kdo si dovolí „neomylné“ vládní politiky kritizovat,“ vytýkají signatáři dopisu vládě.

**Dělení na „hodné“ a „zlé“ je nepřijatelné, píše se v dopise.** Černobílé dělení občanů na „hodné“, tj. pro vládní, a „zlé“ opozičníky neodpovídá podle nich skutečnému názorovému spektru společnosti a z hlediska občanských svobod, dosud garantovaných platnou ústavou republiky, ho označili za absolutně nepřijatelné. V závěru otevřeného dopisu apelují na ministra Rakušana, ať urychleně hledá cestu ke zklidnění společenského napětí, které svými kroky pomáhá vytvářet. **„Hovoří se o občanech této země jako o šmejdech, mě to prostě uráží,“** řekla senátorka Jana Zwyrtková Hamplová.

### **Z historie svobody slova - aneb trocha historie nikoho nezabije.**

**V roce 399 př. n. l.** odmítá **Sokrates** nabízenou milost výměnou za opuštění filosofování a říká: „*Budu poslouchat více boha než vás.*“

**V roce 1633** je obviněn fyzik a astronom **Galio Galilei** z kacířství poté, co odmítl v té době platnou představu, že slunce se točí kolem Země.

Holandský myslitel **Erasmus Rotterdamský** v knize O výchově křesťanského vladaře, vydané v roce 1516 píše: „*ve svobodném státě i jazyky by měly být svobodné.*“

Svoboda projevu byla nejdříve zaručena ve Francii **Deklarací práv člověka a občana** z roku **1789**.

O tři roky později, **v roce 1791**, byl přijat ve Spojených státech amerických **První dodatek k ústavě**, který kromě svobody vyznání, shromažďování a tisku garantoval i svobodu slova.

**V roce 1859** publikoval **Charles Darwin** knihu o evoluci a teorii přírodního výběru navzdory odporu církvi a věřících.

Ruský spisovatel **Alexandr Solženicyn** v roce 1962 publikuje novelu **Jeden den Ivana Děnisoviče** popisující život v pracovním táboře během Stalinovy vlády. V roce 1974 byl Solženicyn zbaven ruského občanství a vyhoštěn ze země.

V roce 1989 iránský **ajjatoλάχ Chomejní** vyhlásil fatvu na spisovatelem Salmanem Rushdiem kvůli jeho knize **Satanské verše**, kterou označil za rouhačskou.

Konference na téma „**Implementace judikatury Evropského soudu pro lidská práva do národních systémů, porovnání a zkušenosti**“, uspořádaná Českou advokátní komorou dne 18. 7. 2014 v Hlavním sále Senátu Parlamentu České republiky. Konference se konala pod záštitou Zdeňka Škromacha, místopředsedy Senátu Parlamentu České republiky. Na konferenci vystoupila řada zajímavých řečníků z České republiky i ze zahraničí.

Posledním řečníkem byl pan **Mark Villinger z Lichtenštejnska, soudce ESLP**, s tématem „**Evropský soud pro lidská práva včera, dnes a zítra**.“ Pan soudce připomenul posluchačům, že Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, ačkoliv vybočuje z obvyklého rámce mezinárodních smluv v tom směru, že neupravuje vzájemná práva a povinnosti států, aby v zájmu dosažení větší jednoty společně zabezpečovaly hodnotový obsah této smlouvy a to lidská práva, jak vyplývá z Preambule Úmluvy. Dále se zmínil o tom, že v původním textu Úmluvy individuální stížnosti občanů hrály méně významnou roli, protože na počátku byla Úmluva primárně nastavena k řešení stížností pouze mezi jednotlivými státy. V průběhu dalších let se její strategie dále vyvíjela a měnila.

V současnosti, v roce 2013 vydal ESLP cca 80 000 soudních rozhodnutí a též v roce 2014 se očekával podobný počet vydaných rozhodnutí. Množství stížností podaných k soudu však každým rokem velmi vzrůstá. Ve svém závěru soudce zdůraznil, že do budoucna je třeba sjednotit podmínky ve věznicích pro všechny typy vězňů. Dále je nutno, aby jednotlivé národní soudy odstranily co nejdříve problémy v souvislosti s implementací rozsudků ESLP. Je v plánu Evropské unie, že ESLP by se měl v budoucnosti stát jediným Ústavním soudem EU. Pan soudce svůj velmi zajímavý projev zakončil slovy, které v dálné historii pronesl **významný řecký filosof Diogenes**, který řekl: „**že ze všech věcí na světě je jedna věc jistá, že se všechno bude měnit**.“ Jak hlubokou měl pravdu, můžeme posoudit v dnešní složité době.

### **Cenzura informací**

„**Cenzura**“ je slovo, které je často slyšet v projevech jak známých politiků, tak obyčejných občanů. Někdo tvrdí, že je to nutné, a někdo naopak bojuje proti tomu, obviňovat z omezení svobody slova a projevu. Úloha cenzury v moderním světě je tedy spíše kontroverzní.

**Cenzura je kontrola** a omezování sdělování informací hromadnými sdělovacími prostředky, obvykle tiskem či dalšími veřejnými médii, ale i veřejnými proslovy, dopisy a podobně být prováděna státem nebo jinými subjekty. Slouží pro udržení státního zřízení a integrity státu, a proto střeží uchování státní ideologie, státního či vojenského tajemství. Je využívána k prosazování společenských, stranických či jiných skupinových zájmů. Cenzura se obvykle týká sdělovacích názorů, ale v dobách nesvobody je kontrolováno soukromé sdělování názorů. Součástí cenzury bývá i kriminalizace toho, kdo se cenzuru snaží obejít.

Cenzura je součástí praktik mocenských struktur prakticky celou lidskou historií. S cenzurou úzce souvisí různé indexy zakázané literatury. Slovo cenzura pochází z latinského censor, což byl úředník, který měl za úkol sčítání obyvatel a dohlížení na morálku.

**Cenzura je zákaz šíření informací**, které se nehodí lidem, jež chtějí mít moc, neoprávněně vydělávat na jiných, manipulovat s lidmi či je zotročovat, zneužívat a podobně. Dnes se pro cenzurované informaci používá termín „dezinformace.“

**Cenzura v Česku** probíhala prakticky od počátku tvorby obsahů pro veřejnost. Cenzura byla dříve uplatňována jak na ručně psané spisy a letáky, tak i následně na tiskoviny, které se objevily po příchodu knihtisku ve 40. letech 15. století. Cenzura byla jak světská, tak katolická, následně i protestanská. České země jako významná součást evropského historického dění, měly obdobné přístupy k cenzuře jako v sousedních státech. Vykonávání cenzurních povinností měly v průběhu dějin různé instituce, například byrokratický aparát, policejní složky či soudy.

Podle historických pramenů se za první případ oficiální cenzury dá považovat příběh zlatníka Johanese Gutenberga, vynálezce knihtisku. Krátce po jeho uvedení totiž v roce 1486 ustavil mohučský biskup cenzurní úřad. No a totalitní režimy „revizi“ pouze uvedly k dokonalosti tak, jak ji všichni známe. **Zamlčování, upravování pravdy, dezinformace.**

**Jan Čulík**, který sepsal historii cenzury v Čechách pro International Encyclopaedie Censorship, s přesností popisuje, jak tiskové oddělení komunistické strany vydávalo deníkům a časopisům přesné instrukce a denně kontrolovalo, zda jsou tyto instrukce dodržovány. **Co se změnilo od této doby?**

### **Nejprve se podívejme zpět do doby habsburské monarchie a první republiky**

Státem zřízená cenzura panovala v habsburské monarchii (a tedy i v českých zemích) od druhé poloviny 18. století, kdy vznikem cenzurní komise (1751) převzal stát kontrolu od duchovních. Poté byla uplatňována ve zmírněné podobě za první republiky.

V Českých zemích cenzura existovala nejen před rokem 1918 (noviny někdy musely vyjít se zabílenými stránkami, potíže s cenzurou měl například novinář a básník Karel Havlíček Borovský) a během nacistické totality a komunistického režimu, ale i za první a druhé republiky, kdy byly ovšem zakázány především komunistické a nacionalistické spisy (a také básně).

Stát za první republiky cenzuroval obsah vydávaných deníků a zakazoval publikaci informací, článků podrobujících kritice některé policejní akce a zájmové oblasti politiky státu. Cenzurovány byly proto standardně za první republiky také divadelní hry a kulturní produkce, pokud byl jejich obsah zaměřen kriticky proti subjektům, které chtěl stát z politických a diplomatických důvodů před kritikou hájit. Například cenzura protifašistických divadelních představení Osvobozeného divadla Jiřího Voskovce a Jana Wericha z důvodu státního zájmu na udržení dobrých vztahů a vyhnutí se konfliktům s Německem po nástupu nacistů k moci.

Za druhé světové války zde byly cenzura řízená nacistickými orgány a po nástupu komunistů k moci zde byla komunistická cenzura, která trvala až do převratu. Po pádu komunismu byla cenzura zrušena **zákonem č. 86/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích.**

## **A jsme opět v horké současnosti. Česká republika a svoboda tisku**

**Dne 25. února 2022 se po ruské invazi na Ukrajinu správce české internetové domény .cz CZ. NIC rozhodl po konzultaci s bezpečnostními složkami státu blokovat přístup k dezinformačním internetovým stránkám Aeronet, Ceskobezcenzury.cz, Voxpopuliblog.cz, Prvnizpravy.cz, Czecheereepress.cz, Exanpro.cz, Skrytapravda.cz a Protiproud.cz. Učinil tak i přesto, že dříve vystupoval proti cenzuře na internetu.**

**V roce 2018 byla Česká republika hodnocena v žebříčku svobody tisku organizace Reportérů bez hranic jako 34. z celkového počtu 180 zemí. Oproti předchozímu roku 2017, kdy se země umístila na 23. místě, se situace zhoršila. Za rok 2020, stejně jako za rok 2019, byla Česká republika hodnocena v tomto žebříčku na 40. místě. Podle hodnocení Reportérů bez hranic utrpěla v roce 2020 svoboda tisku celosvětově, zejména v důsledku pandemie covidu-19.**

**Internetová cenzura** je kontrola a filtrování informací, včetně potlačování „nevhodného“ obsahu proudícího Internetem. Z právního hlediska je to jedna z forem cenzury, od těch ostatních se ale v několika ohledech liší. Cenzura Internetu je vnímána převážně negativně a bývá spojována se snahou utajit nechtěné informace. Očekává se, že pokud by nastala nějaká mezní událost, která by byla obdobou 11. září v letecké dopravě a následného nezdařeného atentátu za použití tekutin na palubě letadla, po kterých lidé akceptovali, že si na palubu letadla nemohou vzít tekutiny, internetová cenzura může být akceptována.

**Specifika internetové cenzury.** Nejvýraznější odlišnosti od jiných typů cenzury jsou:

- x povaha samotného prostředí Internetu
- x fakt, že jde o centralizované médium, které nemá jedno jediné ústředí
- x na rozdíl od většiny médií je Internet také interaktivní, s rolí návštěvníků, čtenářů apod.
- x otázka hranic u putování informací z a do jiných zemí
- x problém, kdo se může pasovat do role cenzora
- x co cenzora k cenzuře informací opravňuje
- x podle jakého klíče má být cenzura opravňována
- x komplikovaný (právní) vztah mezi cenzorem, majitelem stránek, uživateli, poskytovateli připojení a podobně

**Druhy internetové cenzury. Podle praktik cenzora**

- x (pasivní) blokování obsahu
- x blokování celých serverů
- x blokování jednotlivých webových míst
- x blokování konkrétních služeb webových aplikací

- x filtrování vyhledávaných slov a frází ve vyhledávači
- x blokování podle konkrétních případů/událostí, které mají zůstat cenzurovány
- x blokování podle jednotlivých slov (např. „demokracie“, „holokaust“, „vražda“ a podobně)
- x blokování uživatelů (zákaz publikování nebo znemožnění čtenosti přeřazením do soukromé rubriky – ať si píše jen sám pro sebe)
- x automatické po nahlášení udavači
- x tvůrčím způsobem výkladu pravidel, např. kodex blogera (nesmí napsat nic, co by někoho mohlo naštvat, ani pravdivý popis nepříjemné reality, pokud není v souladu s doktrínou konkrétního subjektu)

**„Nepravda se šíří výrazně dál, rychleji, hlouběji a šířeji než pravda.“**

### **Internetová cenzura v České republice**

**V České republice je jakákoliv cenzura, a tedy i internetová zakázána** Článkem 17, odstavcem 3 Listiny základních práv a svobod, čl. (3) **Cenzura je nepřípustná.** V současné době také neexistuje žádný zákon, který by ustanovoval oprávnění nebo povinnost kohokoli zasahovat do internetové komunikace a omezovat nebo měnit přenášené informace. Zakázat zpřístupnění informací na Internetu může pouze soud, a to prostřednictvím rozsudku nebo předběžného opatření, (například na základě žaloby na ochranu osobnosti).

Jde o § 13, odst. 1 Občanského zákoníku **„Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích, byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.“** To však nevyučuje odpovědnost (včetně případné odpovědnosti trestní) za zveřejnění nebo jiné sdělení informací prostřednictvím internetu.

**Využití Internetu pro šíření informací je v trestním zákoníku** posuzováno obdobně jako šíření informací tiskem, rozhlasem, televizí apod. a znamená u takového skutku, pokud je trestným činem (např. trestný čin **podle § 356 Podněcování k nenávisti proti skupině osob nebo omezování jejich práv a svobod nebo § 191 Šíření pornografie**), přísnější trestností. Ke dni 1. ledna 2017 vzniklo na ministerstvu vnitra Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám.

**Agrese Ruské federace vůči Ukrajině dlouhodobě provází dezinformační kampaň** v řadě internetových médií, která využívají českou národní doménu. Protože se tyto informace cíleně nezakládají na pravdě a prokazatelně podněcují k šíření vykonstruovaných fám, sdělení a nestability ve společnosti, rozhodli jsme se po konzultacích s nejvyššími představiteli státu tato výrazná dezinformační internetová média zablokovat, uvedl **Ondřej Filip, výkonný ředitel sdružení CZ. NIC.**



K situaci se 1. 3. 2022 vyjádřil **generální tajemník Evropské federace novinářů Ricardo Gutiérrez**: „*Především je třeba připomenout, že regulace médií nespadá do pravomoci Evropské unie. Domníváme se, že EU nemá právo udělovat ani odebrat licence na vysílání. To je výhradní pravomocí států. V našich liberálních demokraciích mohou přidělování licencí řídit nezávislé regulační orgány, nikdy ne vláda. Rozhodnutí EU je naprostým porušením těchto demokratických záruk. Poprvé v novodobé historii západoevropské vlády zakazují média.*“ „*Celkem má být postiženo 29 domén či webů,*“ **sdělil Jindřich Rajchl**.

**Způsoby obcházení cenzury Internetu** Způsoby obcházení blokace konkrétních webů nebo služeb závisí na tom, jaké technologie jsou použity pro vlastní blokaci. Např. pro obejití jednoduché blokace webů prostřednictvím takto nastavených DNS serverů stačí nastavit používání jiných DNS serverů, třeba i těch, které se nacházejí v jiné zemi. K obejití pokročilejších způsobů blokace se používají technologie umožňující přesměrovat počítačovou komunikaci mimo oblast blokace (např. virtuální privátní síť nebo Tor) nebo technologie úplně skrývající celou komunikaci (např. I2P). Především v zemích s autoritativní vládou může být samotné používání některých nástrojů pro obcházení cenzury Internetu nebo pro zajištění anonymní či šifrované komunikace *trestným činem*.

### **Blokování internetových stránek a cenzura podle čl. 17, odst. 3 Listiny základních práv a svobod**

V minulých měsících loňského roku některé subjekty, zajišťující fungování internetových stránek v České republice, na Usnesení Vlády České republiky ze dne 25. února 2022 č. 127 (dále jen „**USNESENÍ**“) reagovaly zablokováním konkrétních internetových stránek označovaných za dezinformační. Tato situace předestírá zásadní právní otázky ve vztahu k porušení zákazu cenzury stanoveného čl. 17 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

V bodě III. Usnesení Vláda České republiky právně nezávazně „*vyzývá všechny relevantní subjekty k přijetí potřebných opatření vedoucích k zamezení šíření nepravdivých a zavádějících informací v kybernetickém prostoru, které slouží k manipulování obyvatelstva České republiky směrem k ospravedlnění a schvalování aktuální ruské vojenské agrese vůči Ukrajině.*“ Za tímto účelem byla **Národním centrem kybernetických operací** označena zcela nepřezkoumatelným způsobem řada zpravodajských, komentátorských a dalších webů.

**K charakteru usnesení vlády** Vláda je v mezích svých pravomocí oprávněna přijímat nadpoloviční většinou svých členů Usnesení, která jsou závazná pro členy vlády, ministerstva a jiné správní orgány a orgány veřejné moci (*viz ustanovení § 21 zákona č. 2/1969 Sb.*). Takováto usnesení jsou v obecné rovině určitými interními normativními instrukcemi pro státní orgány, ale v žádném případě však nejsou právními předpisy, a zcela jistě nejsou obecně závaznými normativními akty. **Zcela jistě však představují výkon státní moci.**

**Vláda ČR není zásadně žádným právním předpisem zmocněna k vydávání takového usnesení, a tímto usnesením překročila limity čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Takové usnesení není právně závazné pro soukromé subjekty, které se jím tedy řídit nemusely, a bez dalšího blokovat tedy nemohli, nicméně je takové usnesení stále výkonem státní moci.**



Vláda ČR předmětným usnesením minimálně zprostředkovaně porušila absolutní zákaz cenzury stanovený čl. 17 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, a to jednak proto, že na její popud k cenzuře došlo, jednak proto, že do oblasti omezení svobody projevu v této oblasti jí není dovoleno zasahovat.

### **K charakteru čl. 17 odst. 3 Listiny základních práv a svobod**

Svoboda projevu je právem **relativním**, a zásadně zákonem omezitelným (např. trestním právem, které výslovně sankcionuje šíření poplašné zprávy, podněcování k nenávisti vůči skupině osob etc.), přesto však čl. 17 odst. 3 výslovně stanoví, že: „**Cenzura je nepřípustná.**“

*Omezení svobody projevu spočívající v cenzuře je tedy explicitně zakázáno. Zásadní skutečností je to, že adresátem zákazu cenzury je pouze veřejná moc (veřejné orgány), nikoliv soukromá právnická či fyzická osoba. Není tedy vyloučeno, aby soukromé subjekty za určitých podmínek filtrovaly obsah informace a názory vstupující do veřejné diskuse. **Seberegulace médií**, či obecně jakýchkoliv fór určených k prezentaci a kumulaci názorů či informací je nejen přípustná, ale v mediálním prostoru **často nezbytná** – do takovéto seberegulace má však čl. 17 odst. 3 Listiny základních práv a svobod veřejná moc absolutně zakázáno vstupovat.*

### **K charakteru čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv**

Vedle Listiny základních práv a svobod je svoboda projevu zaručena taktéž čl. 10 EÚOLP, jíž je Česká republika vázána. Ta předpokládá, že svoboda projevu (tedy i svoboda údajně dezinformačních webů publikovat), může podléhat podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou **nezbytně nutné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti**. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva je však vůči státům a dlouhodobě velice restriktivní, a velice důkladně posuzuje citovanou **nezbytnost zásahu v demokratické společnosti** (viz např. rozsudek ESLP Matúz v. Maďarsko ze dne 21. 10. 2014 nebo výrazněji Magyar Jeti Zrt. v. Maďarsko ze dne 4. 12. 2018).

### **Proti cenzuře se budou bránit u Ústavního soudu. Iniciativa „Přichází cenzor“**

V roce 2016 se již 20 000 lidí zapojilo do ankety na internetové stránce iniciativy „Přichází cenzor“ a vyslovilo tak svůj názor na zavedení cenzury Internetu v naší zemi. Více než 97 % z nich hlasovalo proti. Proti zákonu, který schválili poslanci obou komor parlamentu, a podepsal prezident, se postavilo také přes 230 organizací a firem, mezi nimiž nechybí například Český telekomunikační úřad, ICT Unie, Safer Internet nebo Internet pro všechny.

„Naším cílem je upozornit na to, co špatného zákon přinese. Proto jsme oslovili senátory, kteří s tímto zákonem nesouhlasí, a připravujeme ve spolupráci s nimi návrh na zrušení této problematické části zákona. Jsme si vědomi, že se v případě tohoto zákona jedná o precedentní rozhodnutí, které může mít dalekosáhlé následky, a proto se mu musíme

bránit,“ uvedl Ondřej Filip, výkonný ředitel sdružení CZ.NIC, které stojí za iniciativou „Přichází cenzor.“

**Andrej Babiš protlačil zákon č. 186/2016 Sb. s účinností od 1. 1. 2017 (loterijní zákon), jenž posiluje Velkého bratra.**

**Senátorka Veronika Vrecionová** na společné tiskové konferenci s předsedou Pirátů Ivanem Bartošem a právníkem Markem Antošem z iniciativa „**Přichází cenzor**“ oznámila, že 21 členů horní komory Parlamentu podepsalo stížnost proti cenzuře internetu, s níž se obrátí na **Ústavní soud**. Senátorka požaduje zrušení části zákona, který prosadilo ministerstvo financí. Legislativa umožňuje úředníkům ministerstva zablokovat jakýkoliv web. „Andrej Babiš protlačil další zákon, jenž posiluje Velkého bratra. Jde o významné omezení svobody lidí, kteří tak ztrácejí právo na informace dostupné na síti. Největší chybu vidím v tom, že nikým nevolení úředníci ministerstva financí mohou svévolně zablokovat jakýkoliv web. Andrej Babiš má díky zákonu mocný nástroj, jímž může eliminovat svou konkurenci a jemu nepohodlné informace. Naplňuje se tak scénář románu George Orwella 1984, který byl ale napsán jako varování, nikoliv jako manuál vládnutí. To by si měl ministr financí uvědomit. Proto jsem ráda, že se mi podařilo přesvědčit 21 senátorů, aby podepsali stížnost, s níž se obrátíme na Ústavní soud. Věřím, že se soudci postaví na stranu demokracie a svobody a zákon zruší,“ říká senátorka Veronika Vrecionová.

### **Realita však byla úplně jiná**

Návrh zákona vyvolal kontroverze mezi laickou i odbornou veřejností kvůli znění § 82 a § 84, které ukládají poskytovatelům připojení k Internetu povinnost blokovat přístup k webům uvedeným na Seznamu nepovolených internetových her. Seznam spravuje Ministerstvo financí ČR.

Ústavní soud v Brně dne 14. února 2017 projednal a rozhodl **o návrhu skupiny 21 senátorů Senátu Parlamentu České republiky** na zrušení ustanovení § 82, § 84 a § 123 odst. 5 zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách takto:

**Návrh na zrušení ustanovení § 82, § 84 a § 123 odst. 5 zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, se zamítá.**

Ústavní soud dospěl na základě důvodů uvedených v NÁLEZU k závěru, že napadená ustanovení nejsou v rozporu s ústavním zákonem a nejsou dány důvody k jejich zrušení. Návrh proto nebyl důvodný a Ústavní soud jej podle § 70 odst. 2 zákona o Ústavním soudu zamítl. Skupina 21 senátorů tedy neuspěla a proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

**Budeme omezeni ve svobodě slova, v názorech a projevech? Čeká nás náhubkový zákon?** Touto problematikou se zabýval Vladimír Sobodžian v článku „Čeká nás „náhubkový“ zákon“ v týdeníku Naše pravda.

**„Žádná média nebudeme omezovat v jejich činnosti a žádným novinářům nebudeme bránit v jejich práci. Pevně proto věřím, že v období fungování naší vlády nebude situace, která by v tomto smyslu vyvolávala znepokojení,“ řekl předseda vlády ČR Petr Fiala 3. května 2022 při příležitosti Světového dne svobody tisku. Pevně věřil, že nenastane**

situace, která by vyvolávala znepokojení. A ona nastala! A právě kvůli Fialovi, ministři vnitra Vítu Rakušanovi a aktivistickým úředníkům. Ruku v ruce totiž Úřad vlády a ministerstvo vnitra vytvořily plán, jak bojovat s dezinformacemi. Podle dosud známých oficiálních informací by „stát mohl jejich šířitele stíhat, odstříhnout takové weby od reklamy státních institucí nebo desítkami miliony korun podporovat nezávislá média, která se snaží dezinformace potírat. Současný vládní zmocněnec pro oblast dezinformací Michal Klíma by se pak mohl stát národním gestorem této politiky a určovat způsob, jak s takovými fake news bojovat.“

Z plánu se má v první polovině roku stát zákon, tzv. dezinformační. Vláda předloží současně novelu trestního zákoníku, která umožní policii stíhat šířitele dezinformací. Bude se jednat o „trestnou činnost vědomého a závěrného šíření dezinformací s cílem významně poškodit demokratický charakter státu či jeho bezpečnostních zájmů.“ Kdo a jak bude posuzovat dezinformace, není do dnes jasné. Zřejmě však podle „jediného správného názoru,“ který vysloví „praví demokraté“ a jejich příznivci. Ať si Fiala co chce, říká, je to jasná snaha zavést zcela nefalšovanou cenzuru. Je to porušení Listiny základních práv a svobod. Je to bezprecedentní porušení Ústavy České republiky, kde je svoboda slova občanům zaručena.

Protinárodní Fialově vládě jsou tyto zákony a normy vzdálené a začíná překračovat všechny možné meze. Jak je možné, že řadový pracovník Úřadu vlády ČR (Michal Klíma) má být jmenován jakýmsi vládním cenzorem a on bude určovat, co jsou dezinformace a fake news? Už v březnu byla zablokována řada webů s poukazem, že jsou dezinformační. Fiala se neznal k tomu, kdo to nařídil, a tehdy jen hloupě a na premiéra neuvěřitelně uvedl, že „vláda je vděčná nevládním organizacím a komerčním firmám, že tyto servery vypnuly.“ Přitom na to neměly žádné právo, žádnou oporu v zákonu. Teď už tu oporu pětikoalice chystá a celé počínání vládního zmocněnce pro média a dezinformace Klímy a úředníku Rakušanova vnitra je naprosto nepřijatelné. Je třeba tomuto „náhubkovému „ zákonu zabránit všemi prostředky. **Je to neslýchaný útok na práva a svobody českých občanů.**

Na závěr ocitujme opět slova premiéra Fialy: „*Naše vláda je přesvědčena, že prosperující demokratické společnost nemůže fungovat bez nezávislých novinářů a svobodných médií, a chceme usilovat o to, aby v naší zemi byla média co nejsvobodnější a nejprofesionálnější... Praktiky omezování účasti na tiskových konferencích, omezování přístupu k informacím a selektivního umístění státní inzerce jsou mi bytostně cizí.*“ **Větší rozpor mezi slovy a činy si snad ani nelze představit.**

### **Závěrem je vhodné si připomenout**

**Český právní řád zná způsoby,** jakými postupovat proti škodlivému obsahu na internetu, který nese znaky trestné činnosti, nebo který je způsobilý ohrozit národní bezpečnost, nebo důležité zájmy státu ve značném rozsahu.

Vůči těmto způsobům však mají logicky jejich adresáti možnost právní obrany. Ze žádného z dokumentů, které jsou veřejnosti dostupné, však není možno seznat, jakým způsobem je publikace názorových článků na mnohdy minoritních internetových schránkách způsobilá ohrozit národní bezpečnost, nebo důležité státní zájmy. Zároveň takové omezení, by, ani kdyby bylo provedeno zákonným způsobem jistě neprošlo testem proporcionality.

1. Stranou nelze ponechat, že český právní řád pojem „*dezinformační web*“ nezná.
2. Senát čtvrté sekce Soudu (ESLP) dospěl jednomyslně k závěru, že shledání objektivní občanskoprávní odpovědnost provozovatele internetového zpravodajského portálu za obsah, k němuž vedl hypertextový odkaz umístění v jednom z článků publikovaných na tomto portálu, představuje nepřiměřený zásah do práva provozovatele na svobodu projevu, který je v rozporu s článkem 10 Úmluvy.

**At' žije svoboda slova, kterou si nakonec vybojujeme, a to především vlastní odvahou a respektem k druhým, jelikož mocichtiví lidé jsou bezohlední zbabělci.**

**Na zamyšlenou uvádím 8 zajímavých citátů:**

Voltaire: Nesouhlasím s tím, co říkáš, ale do poslední kapky krve budu bránit tvé právo to říci.

Chesterfield: Politikové ani nemilují, ani nenávidí. Řídí je zájmy, ne city.

Tuwin: Jubilejní řeč: umění rozpustit jednominutovou myšlenku v dvouhodinovém slovníku.

Démosthénés: Bylo-li kdy co usneseno a odhlasováno, je to pak stejně vzdálené provedení jako před unesením.

Bacon: Nic nepůsobí ve státě víc škody, než když chytráci jsou považováni za lidi moudré.

Tuwin: To, co u mocných tohoto světa nazýváme silnou vůlí, u oslů nazýváme tvrdohlavostí.

Goethe: Která vláda je nejlepší? Ta, která nás učí vládnout si sami.

Montesquieu: Zkáza každé vlády začíná téměř vždy porušováním jejich vlastních zásad.

**Odkazy na důležité informace a články, které se týkají výše uvedené problematiky nebo ji zajímavě doplňují.**

1. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 14. února 2017, P1. ÚS 28/16
2. Cenzura resp. dezinformace, Wikipedie
3. CZ24 NEWS „Nová aplikace, která vás zbaví „dezinformací“. Bojovníci proti cenzuře ji chtěli vyzkoušet. A přišel šok.
4. „Centrální mozek lidstva je v ohrožení. Proč je třeba udržet svobodu slova i pro ty, kdo nás zraňují.“ RESPEKT 38, 20. – 26. 9. 2021, autor Arik Tabery
5. MICHALŠPETR. COM. MIP 44. Brusel začal včera tvrdě vydírat Česko! Hrozí zánikem 500 000 pracovních míst! Co na to Lidojedi? 24. 5. 2022
6. 30 let svobody DNES. 4. 11. 2019. Speciální magazín MF DNES. Tomáš Zima, rektor Univerzity Karlovy. Článek: „Lidé mají hledat to, co je spojuje.“ Miroslav Bárta, prorektor Univerzity Karlovy. Článek: „Přerušované rovnováhy a povaha dějin.“
7. Úmluva o ochraně Lidských práv a základních svobod. Rada Evropy 1950.
8. „Máme právo na svobodné informace!“ JUDr. PhDr. Jaroslav Kuba, CSc. Naše pravda. 11. – 17. 11. 2022, str. 4, 5,
9. „Stále chybí zákon o obecném referendu.“ Miroslava Moučková. Naše pravda 6. – 12. 2022, str. 3
10. Čeká nás „náhubkový zákon“. Vladimír Slobodzian. Naše pravda 6. – 12. 1. 2023
11. Interview „Žijeme v době právního bezvědomí.“ JUDr. Josef Lžičař, str. 44 - 47

Zdroje: Wikipedia , Internet, Seznam.cz, Naše pravda, Reflex, Sbírky zákonů a jednotlivé zákony

## **Vystoupení Karla Klimši na semináři IK ÚV 26. 1. 2023 - „Informační svoboda, nebo cenzura?“**

Když jsem mluvil na posledním Brněnském odborném semináři, nazval jsem své vystoupení: „Zdravý rozum, prosím, vrať se!“ A jsem docela přesvědčen, že má-li smysl za něco bojovat, pak za návrat zdravého rozumu a lidské normality do života kolem nás, do veřejného prostoru, do médií... Je stále více vytlačován, překrýván, vysmíván a ohrožován.

Nejdříve bylo nutno vypořádat se s MINULOSTÍ. Vše dobré, co bylo vykonáno při obnově válkou zničené a vyrabované země, do-sídlení pohraničí, pozvednutí Slovenska, masivní výstavba bytů, celých sídlišť a měst, nové školy, školky, zdravotnická zařízení, obchody, sportoviště a kulturní domy, rekreační zařízení pro pracující, rozvoj fabrik a zemědělských družstev, zajištění dostat-ku kvalitních potravin, vody, tepla a elektřiny, veřejné dopravy do každé vesnice, dát lidem životní a sociální jistoty a pocit bezpečí – přitom nový režim přebíral stát nezadlužený!! TO VŠE bylo třeba zamlčet, či pomluvit, nastupujícím generacím líčit minulost jako temnou skvrnu našich dějin. Navzdory všem faktům. Proto i statistiky a školní učebnice se staly nepřítelem a musely zmizet, předělat tak, aby nebylo možno exaktně porovnávat!

Bylo třeba důkladně přepsat HISTORII, něco udělat s národním cítěním, vlastenectvím, onálepkovat ho, že je nahnědlé, náckovské. Některé svátky a zvyky nahradit jinými, z dovozu. Stejně tak mluvit česky je plebejské, a tak někteří volí Drive-in, bojíme se Lockdownu a Blackoutu, pracujeme „home office“. My jsme přece Evropané, Brusel je náš vzor, navzdory škodám, které páchá.

Relativizovat, rozložit a přebudovat bylo třeba celou morálku a hodnotový systém. Do módy přišly rozškubané texasky, přibývají další a další pohlaví, univerzitní studenti jsou vystresovaní, když přijdou k toaletám a tam je jenom označení pro muže a ženy, rodiče by snad už neměli být označováni jako otec a matka, ale rodič 1 a rodič 2. Studenti teď do ankety

pro prezidentské kandidáty vložili to, co je nejvíc zajímavá a co vidí jako nejdůležitější (jak řekl mluvčí této iniciativy) – jak se staví k rodině pro všechny a k právům komunity LGBT+. Dalo by se pokračovat, ale on to někdo shrnul do věty, že **žijeme dobu, kdy všechno normální začíná být viděno jako nenormální a naopak**. To všechno nám tyto nové časy přinesly. To všechno musel a musí zdravý rozum snášet – a není ještě všemu konec! **Ted' se dostává na program ochrana veřejnosti před nesprávnými, škodlivými názory, před DEZINFORMACEMI.**

Člověk by si neměl hrát na to, co není. Nejsm mediální expert. Díky „výběrům“, které už po léta dělám, vlastně od dob Vratimovských odborných seminářů, a do kterých mi posílají své texty autoři nejzvučnějších jmen, nezpochybnitelní odborníci různých vědních oborů a profesí – protéká kolem mě a prochází mýma rukama nepřeberně hodnotných informací. A proto další výklad se bude opírat jen o jejich názory, hodnocení, varování a vidění situace.

Na Úřadu vlády a Ministerstvu vnitra – jak už měsíce píšou různá média – vzniká „nová strategie na potírání dezinformací!“ **Dalibor Balšínek šéfredaktor ECHA24 (v článku Svoboda na prodej, 3. 1. 2023) píše:**

- na českém MV vzniká v koordinaci s Úřadem vlády „Akční plán pro boj s dezinformacemi“
- má se zavést nový trestný čin – úmyslné šíření dezinformací, mají se dotovat nezávislá média, která se budou na potírání dezinformací podílet a vláda si chce za tím účelem platit i neziskové organizace
- hodlá si rovněž vytvořit zákonný nástroj pro vypínání webů, které označí za dezinformační
- podobně eurokomisařka Jourová přichází s novým evropským nařízením, přinášejícím souhrn opatření dohledu nad fungováním médií v jednotlivých zemích
- obavy, že v obou případech jde o typ cenzury a omezení svobody projevu, jsou naprosto oprávněné
- předně nutno zdůraznit, že dezinformace existují odjakživa; nová doba přišla s marketingově atraktivními označeními 'fake news' a 'hoax' ; přitom jde o jev, který existuje tak dlouho, jako lidstvo samo a to ve všech vrstvách, od rodiny, přes sousedské vztahy, po společnost na úrovni státu
- před nástupem internetu se používala slova jako propaganda, fáma, pomluva; i tenkrát škodily, ničily lidskou pověst, byly podněty k lynčům, stávaly se rozbuškou k revolucím či státním převratům
- umná práce s informacemi vždy fungovala jako ZBRANĚ, o tom není pochyb

**Na stejném webu Jakub Fujáček (v článku Vypínání webů a stíhání autorů. Vláda chystá akční plán proti dezinformacím, 30. 12. 2022) píše:**

- mediální teoretik Jan Jiráček varuje před nástrojem možného cenzurování názorů a omezením principu svobody projevu; ta definice dezinformací je naprosto orwellovská, protože dovoluje jakýkoli nehodící se obsah prohlásit za dezinformaci, a to včetně názoru, což je nejnebezpečnější; pod rouškou čištění veřejného prostoru od záměrně lživých zpráv – což je definice dezinformací -se dostává na scénu nástroj možného cenzurování => jinak se to nedá

řít! Stačí, aby někdo usoudil, že informací může způsobit ohrožení demokratických principů, a už to bude dezinformace; domnívám se, že jde o mimořádně nebezpečnou situaci a považuji to za ohrožení principu svobody projevu, říká prof. Jirák, vedoucí katedry mediálních studií na Metropolitní univerzitě Praha.

Precizní popis daného problému najdeme ve stati rektora Metropolitní univerzity Praha **prof. Michala Klímy: 04. 12. 22 Přichází elitní autoritářství. Jak zastavit přiškrcování demokracie? Lidovky.cz**

„Jde o hnutí nových elitářů, kteří usilují o nápravu světa. Volají po ryzí demokracii očištěné od všech dezinformátorů, fašistů a dezolátů. Nárokují si monopol na výklad současných problémů, ať jde o migraci, covid, změnu klimatu, EU, genderismus, či sexuální menšiny. Zabydlují se ve svém černobílém vidění. Je pro ně typická úzkostná politická korektnost spjatá s upravováním reality. Dokonce hlásají jedinou vědeckou pravdu, což je ze samé podstaty nevědecké. Všeobecně platí, že ten, kdo hlásá jedinou pravdu, ve skutečnosti plodí dogma, potlačuje svobodu slova a oslabuje demokracii. Uvedený jev se neomezuje na Česko, je v celé západní civilizaci. Sílí hlasy nových kazatelů, kteří velí do útoku proti zlu. Vyzývají k omezování svobody slova a utahování společenských šroubů. Vyhrocená doba žádá rázné činy! Když se kácí les, létají třísky! Dnešní revolucionáři či pokrokaři všeho druhu, kam patří salonní demokraté, skloňují pojem demokracie ve všech pádech a přitom odhalují nepřátele na každém rohu...“

Došli jsme do stadia, kdy kriticky myslící člověk má obavu se veřejně vyjádřit. Pokud zastává menšinový či neortodoxní názor, může se stát terčem osobních útoků a veřejné šikany, proti které je obtížná obrana. Část občanské společnosti se tak cítí nevyslyšena, nereprezentována, zahrnuta do kouta. Mnozí jsou poníženi, frustrováni a rozhněvani. Otrásá se důvěra ve většinová média a v samu podstatu demokracie jako systém zastupující všechny občany a garantující svobodu slova...

Jak udržet svobodnou a otevřenou společnost? Jak snížit napětí a netoleranci? Prvořadě jde o závažný problém ve způsobu myšlení. Základem je nesmiřitelné černobílé vidění, spjaté s představou o vlastní výjimečnosti a spasitelství. Černobílé myšlení nám diktuje, co je správné a nesprávné, co si máme myslet a nemyslet, co má zaznít ve veřejném prostoru a co nikoliv. Výsledkem je patologické dělení společnosti na nepřátelské „my“ a „oni“.

Proto namísto agresivního černobílého vidění rehabilitujme názorové odstíny šedi. Namísto vznešených hesel debatujme méně zapáleně, o to více svobodně a věcně... Velký prostor je tu pro média: zprostředkovat názorové bohatství, a nikoliv razit jednostranný většinový názor. To, co nám schází, jsou kulaté stoly v nejširším slova smyslu... Právě dialog je cestou pro nalézání kompromisů individuálních a skupinových zájmů. Dialog je cestou pro upouštění páry nespokojenosti... Proto místo sepisování zákona o dezinformacích oprašme citát původně připisovaný Voltairovi: „Nesouhlasím s tím, co říkáte, ale až do smrti budu hájit vaše právo to říkat.“ Prof. Klíma končí svůj text, který Petr Žantovský označil za brilantní a za nejlepší článek měsíce, slovy: Vlák do stanice „Přiškrcená demokracie“ se rozjel. Je nejvyšší čas jej zastavit.

**K otázce dezinformací se opakovaně vyjádřil i už zmiňovaný přední mediální odborník a legendární pedagog Jan Jirák. Z jeho komentáře v Deníku.cz citují První**

zprávy (12. 7. 2022) v článku:“ **Tomu se říká cenzura. Profesor Jirák, legenda médií, Fialově vládě.**“

*„Slovo dezinformace označuje lež, tedy sdělení, v němž někdo vědomě použije věcně nesprávnou informaci s cílem dosáhnout tímto klamem pro sebe žádoucího účinku. Věcně nesprávné informace se dají s trochou námahy odhalit. Takové činnosti se říká factchecking, česky – ověřování faktů. Jenže v našem prostředí nejde vždy o lživá fakta, tady se slovo dezinformace používá a chápe volněji. Podstatou často není vědomě podsunutá věcná nesprávnost, ale odlišný výklad událostí, tedy prezentace jiného názoru. Je-li takový názor podložený fakty a argumenty, jde o interpretaci (třebas odlišnou od většinové). Je-li výklad klamavý, jde o dezinterpretaci, tedy zařazení nějaké skutečnosti (třeba i věcně správné) do kontextu, který je zavádějící a sugeruje pro autora výhodnou představu o tom, co se děje či dělo,“* vysvětluje Jirák v komentáři.

Dodává, že právě zpravodajství o rusko-ukrajinském konfliktu lze využít jako učebnici dezinterpretací, kdy asi nelze nepochybovat o tom, že obě válčící strany se snaží ovlivňovat veřejné mínění ve svůj prospěch. *„Česká média pracují především s informacemi a obrazovými materiály z Ukrajiny, a tak nám nabízejí vcelku spolehlivý obraz (dez)interpretace, kterou předvádí ukrajinská strana. Namátkou: V této válce už dlouho nejsou v nabízených záběrech mrtví Rusové, jen Ukrajinci,“* zmínil Jirák, že válečný střet je najednou (dez)interpretován jako jednostranné utrpení. *„Což vede k zásadní otázce: Co znamenalo zastavení některých webů a co bude dělat zmocněnec pro dezinformace?“* zeptal se Jirák a hned uvedl možné vysvětlení: *„Stát se nadechl k zásadní kontrole veřejně prezentovaných názorů prováděné pod taktovkou tajných služeb. Ale tomu se běžně říká cenzura, ne boj s dezinformacemi...“* zmínil.

**Zajímavé pohledy přináší ve svých článcích ve slovenském i českém tisku Ivan Hoffman: Voľba zlých nepriateľov 10. 11. 2022 pravda.sk**

Hoci to politici nemajú v pracovnej náplni, veľa času venujú tomu aby občania netrpeli absenciou nepriateľov... Okrem toho, že nás politici na existenciu nepriateľov pri každej príležitosti upozorňujú, nepremárnia žiadnu príležitosť staré nepriateľstvá priživiť a urobiť nám nepriateľov nových... Nepriatelia majú v politike dôležité miesto. Bez nich sa občanom ťažko vládne. Nepriatelia sú zámkou na obmedzovanie občianskych práv a slobôd v rámci predbežnej opatrnosti a ostrážitosti, lebo nepriateľ nikdy nespí. Označením oficiálneho vonkajšieho nepriateľa štát definuje nepriateľov vnútorných. Sú nimi občania, ktorí sympatizujú s oficiálnym nepriateľom, a predovšetkým ľudia, ktorí sa zdráhajú oficiálneho nepriateľa verejne nenávidieť.

Dnes máme... svojich oficiálnych nepriateľov: Rusko, Čínu, Severnú Kóreu, Sýriu či Maďarsko, pričom vnútorným nepriateľom je ten, kto si neodplúje pri zmienke „tyrana“ Putina, „nedemokratického“ Orbána či Trumpa, alebo nie je konformne farebný, čiže zelený a dúhový. Podobne ako sa odporúča neďávať sa na zuby darovanému koňovi, nie je vhodné detailne študovať oficiálnych nepriateľov, respektíve oficiálnych priateľov. Zblízka totiž nepriateľ nepôsobí tak nepriateľsky, ako sa nám tvrdí, a priateľstvo priateľa nepôsobí tak dôveryhodne, ako by sme si želali. Obrazy oficiálnych nepriateľov a oficiálnych priateľov sú zásadne čierne-biele, ide o účelové politické fikcie, ktoré realitu kopírujú iba voľne.

Keďže v praxi sú si nepriatelia a priatelia nepríjemne podobní, politici sa pri ich prezentácii neobídu bez alternatívneho, selektívneho metra. Nepriateľovi sa prisudzuje zlý



úmysel, priateľovi dobrý. Zamlčí sa to dobré, čo spáchal nepriateľ, a to zlé, čím sa vyznamenal priateľ. Nepriateľ útočí, priateľ sa bráni. Nepriateľ, samozrejme, klame, priateľ má pravdu, i keď ju nemá. Zločiny ne-priateľa sa odsudzujú bez ohľadu na to, či ich spáchal, a čo spácha priateľ, sa toleruje, pretože ak aj naozaj čosi spáchal, určite to myslel dobre. Množstvo nepriateľov a intenzita nepriateľstva rastú úmerne tomu, koľko sa k moci dostane politikov, ktorí sa profilujú konfliktom. Politici, ktorí uprednostňujú konsenzus či kompromis, dnes tvoria minoritu. A tak to nejaký čas i zostane. Občan, ktorý nepriateľov nepotrebuje a priateľov má vlastných, má smolu v tom, že politik si bohužiaľ vždy vyberie zlého nepriateľa. Znepriatelí si toho, kto má čo ponúknuť, z koho by bol osoh.

**Podobne v článku: Vojne pravda naozaj prekáža (Ivan Hoffman, Pravda, 29.12.22) píše:**

Už grécky dramatik Aischylos konštatoval, že prvou obeťou vojny je pravda... Tento rok nám ponúkol unikátnu príležitosť študovať Aischylov postreh naživo. Máme tu vojnu, ktorú sme síce nevyhlásili, ale do ktorej sme namočení až po uši, a to vďaka politikom, ktorí našim menom zvolili stranu. Ukázali prstom, kto je náš nepriateľ a protistrane posielajú zbrane a muníciu... Azylom, ktorý vojna ponúka pravde, je propaganda. Propaganda je bezpečný prístav, v ktorom vojna pravde vystavuje oficiálny certifikát.

Obeťou vojny sa stáva pravda smrteľná. To je tá neprispôsobivá, neoficiálna, ktorú má vojna na muške, pretože neslúži správnej veci. Za neoficiálnou pravdou sa vo vojne nesmúti... Bez neoficiálnej pravdy však chradne i pravda oficiálna. Čím väčší sa snaží zapáčiť vojne, tým menej je pravdivá, až sa nakoniec stane vlastnou karikatúrou. Ambíciou propagandy našťastie nie je pravda. Propaganda vychádza v ústrety ľuďom, ktorí sa identifikujú s vojnou. Netúžia po mieri, ale po víťazstve. Propaganda ponúka čosi, čo pravda nedokáže. Bez ohľadu na to, aká je realita, ponúka obraz víťazstva tej našej strany dobra a zmar strany zla, ktorú vášnivo nenávidíme. Propaganda skutočnosť neopisuje, ale vytvára: tak, aby sa nám páčila, abysme sa v nej cítili víťazmi...

**A do tretice Ivan Hofman: Podozrivá starostlivosť o slová (Ivan Hoffman, 5. 01. 2023 Pravda)**

Strach z informácií, ktorý je motívom „boja s dezinformáciami“, sa mocných zmocňuje vtedy, keď spoločnosť zľahčovanie problémov odmieta, chce, aby sa problémy riešili, no tí pri moci problémy riešiť nevedia alebo nechcú. Starostlivosť o slová, čiže cenzúra, má zmysel až vtedy, keď slová priberú na váhe, keď majú potenciál niečo zmeniť, keď establishment a tí, čo establishmentu slúžia, vnímajú slová ako čosi, čo ich ohrozuje

Slová sa korigujú a zakazujú vtedy, keď sa pravda otočí proti kra-chujúcemu režimu. V silách cenzora nie je zachrániť či napraviť systém. Môže iba dočasne brzdiť proces nevyhnutnej zmeny, oddaľovať neodvratné kriminalizáciou opozičných názorov. Bojovníci s „dezinformáciami“ neslúžia slovu, ale režimu, bez ohľadu na to, či slúžia za odmenu, alebo dobrovoľne. Platí triviálne konštatovanie, že sloboda slova buď je, alebo nie je. Debata môže byť iba o tom, či si spoločnosť môže necenzurovanú, nemonitorovanú čiže slobodnú prevádzku slov všetkého druhu dovoliť. A pretože dôsledkom slobody slova je demokracia, mocní riešia, či tolerovať demokraciu. Pretože to je riskantné, angažujú „liberáli“ na obranu demokracie cenzorov. Výsledkom je dnes v Európe „progresívna totalita“.

Cenzúra je ... daň za to, že „progresívna totalita“ generuje primitívne elity. Ocitli sme sa v bludnom kruhu, keď demokracia koketuje s cenzúrou a cenzúra likviduje

demokracii...Zákony, ktoré majú regulovať, čo sa smie a čo nesmie nahlas verejne vysloviť, je priznaním mocných, že ponúkajú verejnosti politiku, po ktorej nie je dopyt, ktorú treba občanom vnútiť nasilu.

Pokiaľ ide o strach zo slov, čo nie sú pod kontrolou, zvykneme konštatovať, že cenzúra ohlasuje totalitu. Lenže s odstupom vieme, že cenzúra v minulosti ohlasovala bezmocnosť mocných, že bola predzvesťou konca totality. Slobodné slovo sa vždy prihlási o slovo, keď lož už nemá čo ponúknuť. Ťažko sa odhaduje, ktorá kvapka, ktorou pretečie pohár, je tá posledná. Ktoré slovo pripraví cenzora o prácu. Vieme iba, že sa to nakoniec stane.

Čerstvė si všimá dvou návrhů Ministerstva vnitra, jednak na zachycování „protisystémových názorů“, jednak na blokování webů, které „ohrožují bezpečnost státu“ i bezpečnostní analytik **Jan Schneider v článku „Nekončívá to dobře, někdy krvavě. Jan Schneider k bonzování a cenzuře. Nová opatření vnitra“, Parlamentní listy, 10. 1. 2023**

Do diskuse se pustit nemohou, argumenty nemají, takže to je pro ně jediná cesta. Nositele „nesprávných“ názorů nejprve zhanobit, pak odmítnout, umlčet, popřípadě perzekvovat, či dokonce kriminalizovat. Přitom budou tvrdit, že oni jsou diskusi přístupni, ale každý jistě pochopí, že lži nelze považovat za nesprávný názor. A se lháři se oni prostě bavit nemohou, protože by je tím vlastně legitimizovali a tím i jejich rozvratnou putinovskou propagandu.

K problematice dezinformací se vyjádřil i prof. Jan Keller: Odborníci na dezinformace  
**1. 9. 22 Jan Keller Argument**

Keller připomíná v souvislosti s odborníky na dezinformace, že nárok na absolutní pravdu jedněch jde ruku v ruce se ztrátou nároku na svobodu ostatních. Na prvý pohled to vypadá, že vznikla zbrusu nová profese. Množí se počet lidí, jež jsou veřejnosti představováni jako odborníci na dezinformace. Většinou se jedná o muže mladšího až středního věku s pestrá vzdělanostní dráhou sahající od výuky tělocviku po obchodní studia a marketing.

Být odborníkem na dezinformace vyžaduje pochopitelně určité předpoklady. Nejsou jimi však ani analytický um, znalost komunikace a komunikačních strategií či podobné dovednosti běžně používané při tvorbě reklamy. Skutečný odborník na dezinformace musí splňovat tři kritéria: 1. Musí být přesvědčen o tom, že existuje jen jediná pravda, kterou on bezpečně pozná a má tedy na ni oprávněný monopol. 2. Nesmí pochybovat o tom, že tato pravda se vždy kryje s názory těch, kdo jsou právě u moci. 3. Je ochoten učinit si z víry obsažené v obou předchozích bodech hlavní zdroj své obživy. Obě požadované kompetence lze získat jedinečně při naprostém ignorování toho, čemu nás učí filozofie, sociologie a podobné podvratné obory. Díky nim, či spíše jejich vinou víme, že nárok na absolutní pravdu šel v dějinách vždy ruku v ruce s nárokem na absolutní moc....

Nositel pravdy rozhoduje o tom, koho lze ještě napravit a koho je již třeba potrestat... Paradox pracovního zařazení nositelů pravdy je zřejmý. Na šíření dezinformací jsou existenčně závislí. Pokud bychom nežili v moři dezinformací, anebo dokonce, pokud by byli obyčejní lidé schopni vlastním rozumem informace od dezinformací rozlišit, museli by se experti na jedinečně úředně priznanou pravdu zase živit tělocvikem, anebo dokonce marketingem. Naštěstí nic takového nehrozí, protože žijeme v systému, který priznává rovné volební právo těm samým občanům, kterým upírá rovnou schopnost rozlišit pravdu od lži.

Tento pozoruhodný rozpor jistě dříve nebo později přivede znalce pravdy a ty, kdo je platí, ke zpochybnění rovného volebního práva pro všechny.

### **Zajímavé postřehy nabízí prof. Oskar Krejčí v článku „Hra o trůn“ (!Argument 16. 1. 2023):**

Politika není hra. Nebo jinak: čím více se politika podobá hře, tím méně je politikou coby zápasem o moc či využívání moci.

Nové autoritářství nemá ideologii. Současná politická elita proto v Evropě pracuje s jinými nástroji. Především dobře ví, která slova jsou korektní a jak se má mluvit o tom kterém tématu. Protože protagonisté nového autoritářství neznají či nechápou odkaz G. Orwella, chlubí se tím, že dokážou poznat, že rezoluce proti válce a za spravedlnost je podvrácením republiky a zradou celého Zápa-du. Nevidí, že v situaci narůstající nervozity, skupinové nenávisti a davové psychózy jsou právě občanské iniciativy, jako je petice Mír a spravedlnost, statečným projevem snahy udržet politiku v koridoru rozumu...

Otcové zakladatelé nového autoritářství nekritizují systém, pros-tě jej shora mění. Přípravovaný nový náhubkový zákon by měl do trestního práva doplnit skutek, na jehož základě by bylo trestné vytvářet a šířit nepravdivé informace, které by mohly znepokojit obyvatelstvo nebo ovlivnit jeho rozhodování o závažných společen-ských otázkách. Při jeho obhajobě se z vládních míst ozývá, že „lež není názor“. To sice zní elegantně, ovšem není to pravda.

Zatím to vypadá, že se cenzuře a propagandě bude v orwellovském duchu říkat „boj proti dezinformacím“. Bude zajímavé sledovat, zda pro takovýto zákon zvednou ruce všichni poslanci ODS. A co udělá nový prezident.

A skončit můžeme docela optimistickou poznámkou I. Hoffmana: **(Ivan Hoffman o znásilněné pravdě. Ne každý má nervy na konflikt s fanatiky, co si ji přivlastnili 22. 10. 2022 PL)**

IVANA HOFFMAN klade otázku: „Jaký je rozdíl mezi dezinformací a pravdou? Půl roku!“ Tento okřídlený bonmot je vedlejším pro-duktem kampaně proti nepohodlným informacím. Není problém označit nepohodlný názor, který odporuje oficiální verzi, za konspiraci. Problém je držet se oficiální verze, když vyjde najevo, že byla kritizována a zpochybnována právem...

Cenzor definuje pravdu jako mutující patogen. Má to logiku. Prav-da je spíš procesem než konstantou, spíše cestou než cílem. Kdo nesvede pravdě sloužit, musí si ji přivlastnit. Přivlastněná pravda je ale už z podstaty pravdou znásilněnou čili dezinformací... Vlád-noucí dezinformátoři likvidují z pozice vlastníků jediné přípustné pravdy oponenty, které označují za nebezpečné dezinformátory.

Pravda to má těžké. Kromě cenzury ji ohrožuje i autocenzura. Každý nemá nervy a odvahu riskovat konflikt s fanatiky. Naštěstí má ale pravda šanci, že když vyčká půl roku, dá jí za pravdu realita. A optimisté tvrdí, že rozdíl mezi dezinformací a pravdou už činí pouze tři měsíce. Pravda prý mutuje rychleji! =>***No, uvidíme, třeba má pravdu!***

## **Vystoupení Čestmíra Kubáta na semináři IK ÚV 26. 1. 2023**

Naše společnost dnes probíhá fázi, ve které se vyostřují vztahy a kdy režim je stále agresivnější vůči občanům. Začíná probíhat, postupná fašizace české společnosti, podobně jako na Ukrajině. Hodně věcí, které dnes probíhají, jsou pokryty informační, nebo chcete-li dezinformační clonou. Ta nespočívá pouze v tom, že někdo říká pravdu a někdo lež, ale i v tom, že těch informací je tolik, že už se v tom ani nevyznáte, že nemáte čas je zpracovat. Dochází k informačnímu přehlcení společnosti a lidé, kteří nemají společensko-vědní vzdělání, jsou velice často mimo, pokud nemají své sociální třídní citění a intuici na takové výši, že jim umožňuje ten stav překlenout.

Navíc společenská věda přestává existovat, protože nemá jednotící referenční systém, jednotící pojmový aparát či kategoriální. Je časté, že pojem, který byl dříve jasný, má dnes jiný až zcela opačný význam. Víme, jak se třeba nakládá s komunismem a neokomunismem. Neokomunismus se nechápe jako nějaký vyšší stupeň uvažování o komunistické teorii, to je přímý protiklad, to je popření. To je v podstatě neofašizující teorie. Jestli vůbec to teorie je. Každá společenská věda, aby mohla pokračovat, tak musí mít o čem psát v relativně ustálených pojmech a když takový pojmový aparát ztrácí, přestává být vědou. Jakmile zaměníme levou ruku za pravou, představme si, co to udělá v medicíně při operacích. A to se týká i společenské vědy. Musíme se nejenom pohybovat v tom ustáleném aparátu, aby ti, kteří čtou vaši práci, věděli, o čem vlastně je a nemuseli se to složitě domýšlet, ale také, aby vaše práce, byla navršením toho, co zatím ta věda vypracovala. Když to chybí, tak ta společenská věda neexistuje. Lidé se prostě dnes nedomluví, neví, co je to levice, co je to

pravice, mám na mysli v tom politologickém smyslu. Nejhorší vědou je v tomto ohledu politologie. Ta navíc klesla na politický pragmatismus bez jakýchkoliv hodnot. Politika se vykládá popisně jako souhrn jednotlivých politik a jejími aktéry nejsou velké sociální skupiny se svými materiálními zájmy, ale politické strany. Kolbištěm je parlament vznikající ve volbách. Volebním systémům se proto věnuje největší pozornost. Stát sám, zejména soudy, jsou vydávány za apolitické. Dnes vychovávaným politologům je zcela cizí pojetí politiky jako koncentrovaného výrazu ekonomiky. Politika jako součást společenské nadstavby tu visí ve vzduchu, odtržena od své společenské základny. Oni se cítí být politology a poskytovat služby komukoliv. Demokracii přitom skloňují ve všech pádech, ale Pinochet jim nevadí. To je dnes hlavní proud, pochopitelně jsou i čestné výjimky.

Druhý moment, který jsem chtěl sdělit, souvisí s tím, jak vystupovat s ohledem na současné neustálé omezování svobody slova na podkladě dráždivých zákonů. Ty zákony nejsou jenom občansko právní, správní, ale také trestní. Není to o tom, že vám zakáží vydávat něco, ale budou trestat pomocí trestního práva lidi, jak už zřejmě o tom hovořil Josef Skála přede mnou. No to je skutečně neuvěřitelná záležitost, musíme ho podpořit. On trpí za to, že za nás šel do voleb. Máme na to ale v českém prostředí osvědčený recept. Vraťme se k Osudům dobrého vojáka Švejka za světové války. Jako bychom tu dobu opět prožívaly. My nemusíme na veřejnosti jít hlavou proti zdi a čekat, až vám tu ránu vrátí. Můžeme vyslovit svou pochybnost. Podstatné je, sdělit svou myšlenku dostat ji do oběhu. Jen hlupák si může myslet, že říká jednou pro vždy dané pravdy. To je moudré. Dáváme přitom najevo i respekt k protistraně a navíc lidé jsou inteligentní a sami si to přeberou. Nemůžeme si myslet, že nás pochopí jen tehdy, když budeme bušit jak hluchý do vrat. Naopak hrozí, že je postavíme zcela proti sobě, aniž by měli chuť zabývat se tím, co říkáme. Říkám to proto, že sám s tím mám problém. Nemívám pochopení pro ty, kteří mé „geniální“ myšlenky nechápou, jsem netrpělivý, začínám být rozčilený a přestávám být taktičtí. Důležité je být pozorný, ale říci při tom svůj názor. A říci ho tak, aby vás nikdo nemohl chytit za slovo. Vždyť vy jenom přispíváte do diskuse, vy na tom netrváte, vy čekáte, až jak diskuse dopadne. A taky čekáte na poučení. A třeba i změnu své vlastní pozice. Tím vás chci také navést, abyste si přečetli můj článek, který vyjde v Naší Pravdě - tam se také k Jaroslavu Haškovi t vracím. Ctěme našeho největšího českého spisovatele. Jeho tvorba, vychází z postavení českého národa. Oslavuje ho. Nebyl jenom tím bohemem, který rád pil a tak dále. On byl také rudým komisařem, jeho humor byl lidový a měl filozofickou hloubku. Měli bychom mu vzdát hold. Děkuji.